

تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور با رویکرد حکمروایی خوب شهری در

محله‌های منطقه ۱۰ شهر تهران^۱

فرزانه ساسان‌پور

دانشیار دانشکده علوم جغرافیایی دانشگاه خوارزمی تهران.

آوات عبدالمهی

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی تهران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۷/۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۱/۱۲

چکیده

هدف این پژوهش تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران می‌باشد. تحقیق از نوع اکتشافی می‌باشد که با روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفته است. اطلاعات مورد نیاز به دو روش کتابخانه‌ای و پیمایشی (میدانی) جمع‌آوری گردیده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شهروندان، مدیران و مسئولان شهری، بخش خصوصی و جامعه مدنی (NGOs) منطقه ۱۰ شهر تهران می‌باشد. نتایج حاصل از بررسی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با استفاده از آزمون‌های آماری نشان از تفاوت شاخص‌ها و محله‌های دهگانه با یکدیگر دارد که این تفاوت‌ها از جنبه آماری نیز معنی‌دار می‌باشد. در بین شاخص‌های بررسی شده در تمام محله‌ها شاخص اجماع سازی بالاترین و شاخص شفافیت پایین‌ترین میزان عددی را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج حاصل از مدل الکترونیک نیز بیانگر آن است که محله‌های کارون شمالی، زنجان جنوبی و سلسبیل جنوبی در وضعیتی مناسب‌تر نسبت به سایر محلات و در مقابل محله‌های هاشمی و سلیمانی تیموری در ضعیف‌ترین وضعیت به لحاظ شاخص‌های حکمروایی خوب شهری قرار دارند. همچنین هر چه به محله‌های پایین‌تر منطقه می‌رسیم میانگین عددی شاخص‌ها به مراتب پایین‌تر آمده و وضعیت متفاوت‌تری را نشان می‌دهند.

واژگان کلیدی: تحلیل فضایی، مدیریت محله‌محور، حکمروایی خوب شهری، محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

۱- این مقاله برگرفته از پایان نامه با عنوان «تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور با رویکرد حکمروایی خوب شهری، مورد مطالعه: محله‌های منطقه ۱۰ شهر تهران» که در دانشگاه خوارزمی انجام شده است، می‌باشد.

مقدمه

اجتماعات محلی در شهرها، بهترین کانون و کارگاه مدیریت و برنامه ریزی مشارکت هستند و در بین سایر رده‌های سازمان فضایی شهر، بیشترین انسجام اجتماعی و مکانی را دارند. مفهوم «مدیریت محله محور» که بر همین اساس مطرح شده است به جای نگرش کلان، به ابعاد مشخص فضا در مقیاس محلی و خرد می‌پردازد و به جای پرداختن به توده‌های غیرقابل مدیریت کلانشهری به اندازه‌های قابل مدیریت و واحدهای مشخص (محلات شهری) می‌اندیشد. در واقع این الگو در پی شناخت سرشت ویژه و خاص هر محله است که توسط فرضیات قراردادی کلان و شهر مقیاس متوقف، پنهان و یا به راحتی فراموش شده است. در این رویکرد نگاه برنامه‌ریزی و مدیریت از «پایین به بالا» مبتنی بر توانمندسازی، تاکید بر منابع انسانی و سرمایه‌های اجتماعی و مشارکت جمعی ساکنین محلات است (حاجی‌پور، ۱۳۸۵: ۳۸).

ساختار مدیریت در کلان شهرهای ایران و بالاخص تهران، دارای ویژگی‌ها و محدودیت‌های ساختاری یعنی غیرمشارکتی، متمرکز، بخشی، از بالا به پایین، بوروکراتیک، سیاست زده و پایداری ساختاری در برابر تحول است. به عبارت دیگر، ساختار مدیریت شهری تهران به رغم شکل‌گیری شوراهای اسلامی شهری، ویژگی یک مدیریت محله محور مشارکتی مدرن و دموکراتیک را ندارد و همچنان به صورت مدیریت متکی و معطوف به مرکز باقی مانده است (فنی و صارمی، ۱۳۸۷: ۹۱).

لزوم رویارویی با چنین چالش‌هایی، موجب دگرگونی اساسی در دیدگاه‌های مدیریت شهری شده است. به طوری که در فرآیند کنونی برنامه ریزی و مدیریت شهری، بیش از هر زمان دیگری به سطوح پایین‌تر و ابعاد ملموس زندگی شهری توجه شده است، چنان‌که پژوهش‌ها و مطالعات زیادی در یکی دو دهه اخیر صورت گرفته است که به نوعی سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و مدیریت شهری را از خردترین واحد، یعنی «محله» در شهر هدف قرار داده است (حاجی‌پور، ۱۳۸۵: ۳۸). بنابراین استفاده از راهبردهای مشارکتی و رویکرد برنامه ریزی از پایین به بالا به تدریج موجب اجماع نظر برنامه ریزان قرار گرفته است.

آنچه در این میان باید ذکر کرد این است که اتخاذ رویکرد مدیریت محله محور در مدیریت شهری تهران نیازمند یک ساختار نهادی مردم سالار، مشارکتی، از پایین به بالا، غیرآمرانه و دموکراتیک است که در سال‌های

اخیرتحت عنوان حکمروایی خوب شهری^۲ مطرح گردیده است. حکمروایی خوب شهری مجموعه‌ای از افراد، نهادها، بخش عمومی و خصوصی است که امور شهر را برنامه ریزی و اداره می‌نماید (کمیته اسکان سازمان ملل متحد^۳). حکمروایی خوب پیوند ناگسستنی با رفاه شهروندان دارد. هدف از حکمروایی خوب شهری که متشکل از شاخص‌های، عدالت^۴، تمرکززدایی^۵، کارایی و اثربخشی^۶، قانون‌مداری^۷، پاسخگویی^۸، شفافیت^۹، مشارکت^{۱۰}، اجماع محوری^{۱۱} و مسئولیت‌پذیری^{۱۲} است، تقویت فرآیند توسعه شهری می‌باشد به گونه‌ای که در جامعه، زمینه و محیط مناسبی برای زندگی راحت و کارآمد شهروندان، به تناسب ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی آنان فراهم شود (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹: ۱۱).

کلانشهر تهران که از نظر رده بندی فضایی دارای ۲۲ منطقه، ۱۳۴ ناحیه و ۳۷۴ محله می‌باشد، در طول چند دهه گذشته به دلایل مختلف سیاسی، اجتماعی و اقتصادی از رشد و توسعه گسترده و پرشتاب برخوردار بوده است و با وجود برنامه‌های مختلف، دگرگونی شهر تهران فارغ از مدیریت و ساز و کار برنامه ریزی بوده، به گونه‌ای که این دگرگونی مشکلات و نارسایی‌هایی را در پی داشته است. ثمره چنین مشکلات و نارسایی‌ها به هم خوردن تعادل و نابرابری فضایی در برخی نواحی و به صورت ویژه در محله‌ها بوده است. در این راستا منطقه ۱۰ شهرداری تهران (متشکل از سه ناحیه و ده محله)، نیز به عنوان یکی از مناطق کلان شهر تهران به نظر می‌رسد با چنین مشکلاتی روبه‌رو است و همچنین در زمینه مدیریت محله‌محور دارای موانع و تنگناهای زیادی می‌باشد. بنابراین پژوهش حاضر تلاش می‌کند از طریق پاسخگویی به پرسش زیر، وضعیت مدیریت محله‌محور منطقه ۱۰ شهرداری تهران را در چارچوب حکمروایی خوب شهری مطالعه و به تحلیل فضایی آن بپردازد:

2 . Good urban governance
3 . UNPD(UN-HA-BITAT,2003)
4 . Justice
5 . Decentralization
6 . Efficiency and effectiveness
7 . Circuit Laws
8 . Accountability
9 . Transparency
10 . participation
11 . Consensus-oriented
1۴ . Responsibility

پراکندگی فضایی مدیریت محله محور در چارچوب شاخص های حکمروایی خوب شهری در محله های منطقه ۱۰ شهرداری تهران چگونه است؟

پیشینه پژوهش

در مورد تحلیل فضایی مدیریت محله محور اطلاعی در دست نیست اما پژوهش در باب تمرکززدایی اداره محلی امور، حکومت های محلی و سابقه آن و نیز حکمروایی شهر در ایران مورد توجه نویسندگان مختلفی قرار گرفته است. در این پژوهش ها متغیرهای مختلفی برای این امر در نظر گرفته شده است، که در زیر به برخی از این آثار اشاره می شود.

جدول ۱: چکیده ای از مهمترین پژوهش های انجام یافته در ارتباط با موضوع این پژوهش

نام اثر	سال	پدید آورندگان	نتایج
پایان نامه ها			
بررسی پاسخ گویی و شفافیت در مدیریت شهری بر اساس الگوی حکمرانی خوب شهری (مورد مطالعه: شهرداری منطقه ۶ تهران)	۱۳۸۷	وحید آرابی	ضمن بررسی مفهوم، ابعاد و ویژگی های حکمرانی خوب شهری و دست یابی به تعریف، انواع، اهداف، آثار و نتایج نگرش های مختلف نسبت به پاسخ گویی و شفافیت به بررسی عوامل موثر بر ارتقای پاسخ گویی و شفافیت و سنجش میزان آن از نظر پاسخ دهندگان در شهرداری منطقه ۶ تهران می پردازد.
نقش مدیریت محله و شورایاری ها در توسعه محله ای (مورد مطالعه: محله اوین، تهران)	۱۳۸۷	سرگل کریمی	به این نتیجه رسیده است که نقش مثبت شورایاری قابل توجه بوده است، که در این میان بیشترین موفقیت مربوط به حوضه اجتماعی محله ای و کمترین موفقیت مربوط به حوزه ترافیک بوده است.
ارزیابی الگوی مدیریت محلات مبتنی بر شاخص های حکمروایی مطلوب شهری (مورد مطالعه: محله اوین، تهران)	۱۳۹۱	سهراب مؤذن	ضمن بررسی مفهوم، ابعاد و ویژگی های حکمرانی خوب شهری، به بررسی و ارزیابی مدیریت محله اوین با استفاده از شاخص های حکمروایی خوب شهری می پردازد و به این نتیجه می رسد که دو شاخص اثربخشی و پاسخ گویی دارای بالاترین عملکرد در شکل گیری الگوی مطلوب مدیریت محله بوده اند و در نهایت با توجه به اختلاف بالای بین حد متوسط گویه ها با میانگین وضع موجود، به این نتیجه می رسد که محله اوین به لحاظ مدیریتی در وضعیت خوبی قرار دارد.
مقاله ها			
مشارکت شهروندی، حکمرانی شهری و مدیریت شهری	۱۳۸۰	مریم شریفیان ثانی	تلاش دارد مفهوم مقتدر سازی شهروندان را از دیدگاه های گوناگون به بحث نهد و در پایان وابستگی سطوح مختلف مشارکت و مقتدر سازی را با وظایف و مدیریت شهری مطلوب و موثر مورد بررسی قرار دهد.

<p>ضمن تبیین مشخصه‌های این رویکرد و ظرفیت‌های آن در نظام مدیریت شهری به این نتیجه رسیده است که رویکرد مذکور در جستجوی تعامل اجتماعی بوده و مشارکت بازیگران محلی را در دستور کار قرار داده است، تسهیل‌کننده و هماهنگ‌کننده بوده و کمتر به مداخلات کالبدی فضایی پرداخته و با نگاه فرآیندگرا به پایداری تصمیمات در سطوح مختلف خواهد انجامید.</p>	<p>خلیل حاجی پور</p>	<p>۱۳۸۵</p>	<p>«برنامه ریزی محله - مینا» رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار</p>
<p>به بررسی ساختار مدیریت در کلان‌شهرهای ایران، به خصوص تهران، به بیان ویژگی‌ها و محدودیت‌های ساختاری شبه‌مدرنیستی نظام کلان مدیریت شهری کشور یعنی غیرمشارکتی، متمرکز، بخشی و غیره پرداخته و در پایان به این نکته اشاره می‌کنند که ساختار مدیریت شهری تهران و سایر کلان‌شهرهای ایران، به رغم شکل‌گیری شوراهای اسلامی شهر، ویژگی‌های یک مدیریت محلی، مشارکتی مدرن و دموکراتیک را ندارد</p>	<p>زهره فنی و فرید صارمی</p>	<p>۱۳۸۷</p>	<p>چالش‌های نظام مدیریتی محله‌محور در توسعه پایدار کلان شهر تهران، با تاکید بر رویکردهای نوین جهانی</p>

با بررسی اجمالی پیشینه موجود روشن می‌شود که این پژوهش دست کم به دو لحاظ وارد حوزه‌های جدیدی می‌شود و از زاویه‌ای به حکمروایی خوب شهری و میزان تحقق آن در منطقه ۱۰ شهرداری تهران که می‌تواند الگویی برای سایر مناطق تهران باشد، می‌پردازد. نخست بررسی سیاست محله‌محوری شهرداری تهران که از چندی پیش در دستور کار این سازمان قرار گرفته، و امکانی که برای تحقق حکومت‌های محلی فراهم می‌کند، دوم، تحلیل فضایی مدیریت محله‌ور است.

مبانی نظری

دیدگاه‌های ناظر بر محله محوری

آلبرلی^{۱۳} (۲۰۰۳) درباره ویژگی‌های رویکرد محله محوری در برنامه ریزی و مدیریت شهری، خصلت‌هایی از این قبیل را عنوان می‌کند (به نقل از حاجی پور، ۱۳۸۵: ۴۱).

- ❖ شروع و آغاز آن با انتقاد از وضعیت موجود است (وضعیتی که مشخصاتی چون نخبه‌گرایی، تمرکزگرایی و مقاومت در برابر تغییرات دارد)؛
- ❖ مستلزم ترکیب آگاهی و عمل است؛
- ❖ پیوسته است و در زمان واقعی مرتبط با واقعیات زندگی روزمره اتفاق می‌افتد؛

- ❖ در تصمیم گیری ها اصل عدم تمرکز را رعایت می کند؛
 - ❖ به دنبال دستیابی به عدالت اجتماعی و پایداری زیست محیطی است؛ و
 - ❖ تسهیل توسعه انسانی و بهبود کیفیت زندگی را مدنظر دارد.
- کاردناس^{۱۴} و همکاران (2005) در پژوهشی که درباره مدیریت توسعه مشارکتی محله محور در فیلیپین انجام داده اند، به اصولی اساسی برای تحقق آن اشاره می کنند، که در ادامه ذکر می گردند.
- بسیج نیروهای محله و ظرفیت سازی: مهم ترین منبع موجود در محله، سرمایه اجتماعی و منابع انسانی آن اند. ایجاد ظرفیت و به کار بستن فنون مشارکت متضمن حضور گسترده مردم در فرایند شناخت موقعیت ها و فرصتها، تصمیم سازی و تعیین راهبردهاست.
 - برنامه ریزی مشارکتی: شواهد بسیاری مؤید این مطلب اند که حضور گروه های متنوع ذی نفعان در فرایند طرح و اجرای برنامه ها موجب شناخت دقیق تر و تولید راهکارهای مناسب تر خواهد شد.
 - عملیاتی کردن مشارکت: تحقق طرح ها مستلزم مشارکت تمامی افراد، گروه ها و نهادهای محله در فرایند تأمین منابع، اجرای طرحها و تدوین و تصویب طرح های خرد و جدید است.
 - نظارت و ارزیابی مشارکتی: بهره گیری از نهادهای موجود و ایجاد فرصتهای جدید و سازوکارهایی به منظور نظارت ساکنان محل بر نحوه تحقق طرح ها، که می تواند موجب اجرای بهتر طرح های مذکور شود؛ و
 - آسان سازی تعاملات درون محله: کمک به ارتباط و تعامل افراد و گروه های محله برای تبادل اطلاعات و تجارب موجب شناخت بهتر فرصت ها و چالش ها فراراه توسعه محله می شود.
- از نظر بولن و اونیکس^{۱۵} (۱۹۹۹) سرمایه اجتماعی عنصر سازنده محله، و حاصل هزاران کنش متقابل روزانه مردم است. سرمایه اجتماعی ماده خام فرایند ظرفیت سازی^{۱۶} که خود پیش نیاز توسعه محله به شمار می آید. سرمایه اجتماعی در فرایند از پایین به بالا، با شکل گیری پیوندها و شبکه های اجتماعی و بر مبنای اصول اعتماد، عمل متقابل و هنجارها به وجود می آید.

۱۶. Cardenas

۱۷. Boullen & Oneyx

۱۸. Capacity Building

به اعتقاد کرتزمن و مک نایت^{۱۹} (۱۹۹۷) برای توسعه محله دو راه وجود دارد: یکی تمرکز بر نیازهای محلی، کمبودها و مشکلات محله؛ و دیگری تأکید بر شناسایی منابع و ظرفیت‌های محله و بهره‌گیری از آن. این پژوهشگران در مطالعات خود، تأکید فراوانی بر نگرش دارایی - مبنا^{۱۸} در مدیریت و توسعه محله دارند و آن را جایگزینی برای رویکرد نیاز- مبنا^{۱۹} برمی‌شمارند.

با توجه به این مطالب، به نظر می‌رسد که مفهوم اجتماع محلی و دیدگاه‌های اصلی و عمده‌ای که در ادامه ذکر می‌شوند، نقش تعیین‌کننده‌ای در تبیین و تحقق رویکرد محله‌محوری دارند:

- دیدگاه مشارکتی^{۲۰} که ضرورت و فواید برنامه‌ریزی و مدیریت از پایین به بالا و مداخله ساکنان محلی را در توسعه و اداره محیط زندگی شان توجیه می‌کند.
- رویکرد دارایی مبنا، در مقابل رویکرد نیاز مبنا، به عنوان اندیشه محرک بهره‌گیری از منابع و دارایی‌های موجود در محله که براساس آن توسعه محله تنها زمانی صورت می‌پذیرد که ساکنان محلی تصمیم بگیرند خود در عرصه حضور یابند و منابع محلی را در این راه به کار گیرند.
- دیدگاه سرمایه اجتماعی^{۲۱}، یکی از اصلی‌ترین منابع و دارایی‌های محله را سرمایه اجتماعی آن معرفی می‌کند؛ یعنی پدیده‌ای که با شکل‌گیری پیوندهای اجتماعی و بر مبنای اعتماد و عمل متقابل و هنجارها به وجود می‌آید، و پیش‌نیاز توسعه محله است و رویکرد دارایی مبنا قصد بهره‌برداری از آن را دارد.
- تأثیر دیدگاه مشارکتی در محله‌محوری را می‌توان در قالب سه باور اساسی که در اسکال^{۲۲} (۲۰۰۲) مطرح ساخته است، درباره مشارکت تبیین کرد (به نقل از حبیبی و سعیدی رضوانی، ۱۳۸۴: ۱۷):
 - توسعه در وهله اول و پیش از همه، باید به نفع ساکنان محلی باشد؛
 - ساکنان محلی دقیق‌ترین اطلاعات را درباره محله و موضوعات مرتبط با آن دارند؛ و

۱۹. Kretzmann & McKnight

۲۰. Asset-based Approach

۲۱. Need-Based Approach

۲۲. Participatory Approach

۲۳. Social capital Approach

۲۴. Driskelzl

- مردمی که بیشترین تأثیرات را از تصمیم ها می پذیرند، سهم بیشتری برای مشارکت در روند تصمیم گیری دارند.
 - دلائل رواج نگرش دارایی مبنا را می توان در گسترش روند تمرکززدایی، نارضایتی از دخالت مستقیم دولت، محدودیت های ناشی از اتکای به بودجه دولتی و اتکای روزافزون جوامع بر خودیاری دانست (عارفی، ۱۳۸۰: ۲۳). در واقع آنچه که موجب شده است تا توجه از نیازها و مشکلات، در فرایند مدیریت و برنامه ریزی توسعه محله ها، به دارایی ها و منابع معطوف شود، اینهاست:
 - در نظر گرفتن محله به مثابه فهرستی طولانی و پرتنوع از مشکلات و نیازها موجب می شود تا راه حل های ارائه شده دچار چندپارگی و عدم انسجام گردند.
 - تخصیص منابع براساس نیازها باعث می شود که منابع به جای ساکنان محله، در اختیار ارائه دهندگان خدمات قرار گیرد؛ و این چیزی است که لزوماً همیشه مفید و عادلانه و موثر به حال محله نیست.
 - اگر مبنای تخصیص منابع به محله ها میزان مشکلات و نیازهای شان باشد، تلاش نمایندگان و یا مسئولان محله ها بر این خواهد بود که مشکلات و نقاط ضعف محله خود را بیشتر و بزرگ تر توصیف کنند و این نکته ای منفی در شیوه راهبری و عاملی مخرب برای هویت محله هاست.
 - رویکرد نیاز مبنا این برداشت را موجب می شود که تنها متخصصان خارج از محله ها توان کمک به محله و حل مشکلات آن را دارند، و به عبارتی باعث غفلت از توان بالقوه مشارکت و رابطه تنگاتنگ ساکنان محله در حل معضلات خود می گردد.
 - رویکرد نیاز مبنا، در بهترین حالت، موجب ادامه حیات و نجات از نابودی محله ها می گردد و هیچ گاه تغییرات جدی پیشرفت و توسعه محله ها را به همراه ندارد.
- نحوه نقش آفرینی سرمایه اجتماعی در فرایند توسعه محله را می توان در قالب دیدگاه پاتنام^{۳۳} (۲۰۰۰) از منافع آن تشریح کرد:

- سرمایه اجتماعی به شهروندان اجازه می‌دهد تا مشکلات مربوط به محله را آسان‌تر حل و فصل کنند. همکاری مردم با یکدیگر، در مقایسه با حالتی که هر کس سهم کار خود را انجام دهد، آسان‌تر و سودمندتر است.
- سرمایه اجتماعی حرکت رو به رشد محله را آسان می‌کند و مسیر آن را هموار می‌سازد. هنگامی که مردم به یکدیگر اعتماد کنند و هر فرد به تعامل‌های مکرر با دیگر شهروندان بپردازد، فعالیت‌های روزمره و تراکنش‌های اجتماعی کم‌هزینه‌تر خواهد شد.
- سرمایه اجتماعی آگاهی شهروندان را از راه‌های زیادی که موجب پیوند دادن سرنوشت آنها به هم می‌شود گسترش می‌دهد. هنگامی که روابط میان مردم کاهش یابد، قادر نخواهند بود درستی دیدگاه‌های شان را، چه از طریق گفت‌وگوهای دوستانه و چه از طریق رایزنی‌های رسمی، آزمون کنند. نبود چنین فرصتی موجب می‌شود تا مردم در میان انگیزه‌های فردی سردرگم باشند.
- اجتماع محلی دارای سرمایه اجتماعی به مثابه مجرای برای جریان اطلاعات مفید است؛ یعنی اطلاعاتی که رسیدن افراد را به هدف‌های شان آسان می‌سازد.

روش تحقیق

این تحقیق از نوع اکتشافی است که با روش توصیفی - تحلیلی انجام گرفته است. اطلاعات مورد نیاز به دو روش کتابخانه‌ای (اسنادی) و پیمایشی (میدانی) جمع‌آوری گردیده است. در روش پیمایشی جمع‌آوری داده‌های اولیه با توجه به سوال تحقیق از طریق طراحی پرسشنامه انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شهروندان، مدیران و مسئولان شهری، بخش خصوصی (پیمانکاران) و جامعه مدنی (NGOs) منطقه ۱۰ شهرداری تهران می‌باشد.

در ارتباط با حجم نمونه نیز از روش نمونه‌گیری تصادفی و از روش خوشه‌ای متناسب با حجم (PPS) استفاده کرده‌ایم. بدین صورت که با توجه به جامعه آماری تعداد ۳۸۳ پرسشنامه در بین شهروندان به تفکیک محلات و هر محله متناسب با جمعیتی که دارد توزیع گردید، از مدیران و مسئولان شهری نیز قائم مقام و معاونت‌های

شهرداری منطقه، شهردار نواحی سه گانه و معاونت های آن، مدیران محلات و شورایی ها را به عنوان نمونه انتخاب کرده ایم، از بخش خصوصی و جامعه مدنی نیز با توجه به اینکه اطلاعی در مورد حجم این جامعه آماری در دست نبود، به تعدادی که دسترسی داشتیم نظرسنجی به عمل آمد. با توجه به توضیحات مذکور حجم نمونه مدیران شهری در این پژوهش برابر با ۷۰ مورد همچنین حجم نمونه جامعه مدنی برابر با ۱۹ مورد و بخش خصوصی نیز ۱۶ مورد است. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از روشهای آماری توصیفی، استنباطی و تکنیک Arc GIS بهره مند شدیم.

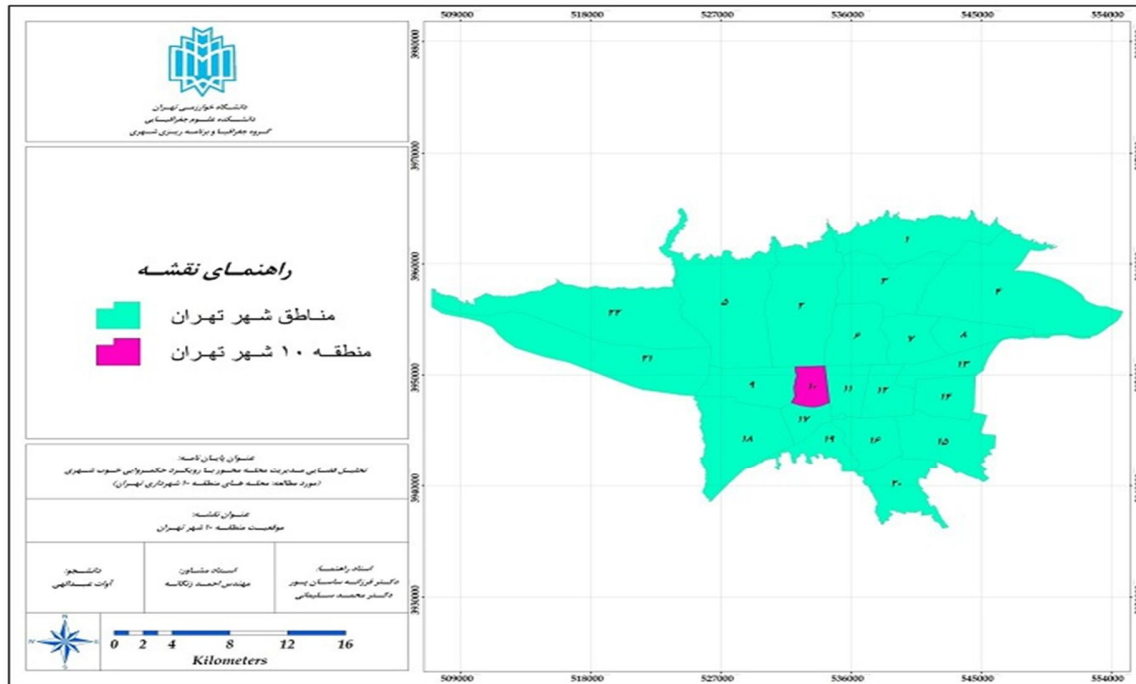
محدوده مورد مطالعه

یکی از مناطق تهران، منطقه ۱۰ می باشد که با ۸۱۷ هکتار مساحت، کوچک ترین منطقه شهرداری تهران بعد از منطقه ۱۷ محسوب شده و دارای سه ناحیه و ده محله می باشد، محلات آن شامل سلیمانی تیموری، هفت چنار، بریانک و شبیری جی (در ناحیه یک)؛ هاشمی، کارون جنوبی و سلسبیل جنوبی (در ناحیه دو)؛ زنجان جنوبی و کارون شمالی و سلسبیل شمالی (در ناحیه سه) می باشند. از لحاظ موقعیت جغرافیایی این منطقه از شمال به خیابان آزادی، از جنوب به خیابان قزوین، از شرق به بزرگراه شهید نواب صفوی و از غرب به خیابان شهیدان منتهی می شود. همچنین این منطقه در بخش غربی شهر تهران واقع و با مناطق ۲ (شمال)، ۹ (غرب)، ۱۷ (جنوب) و ۱۱ (شرق) همجوار می باشد (شهرداری منطقه ۱۰ تهران، ۱۳۹۰: ۱۳). با توجه به مطالعات انجام شده از سطح ۸۱۷ هکتاری منطقه به میزان ۴۶۱ هکتار (معادل ۵۷ درصد) سطح منطقه را کاربری مسکونی تشکیل می دهد، بنابراین غلبه کاربری مسکونی بر سایر کارکردهای شهری را در این منطقه شاهد هستیم، چرا که در مقایسه با متوسط این میزان در شهر تهران و یا شهرهای بزرگ ۵۷ درصد رقم بسیار بالایی است (همان).

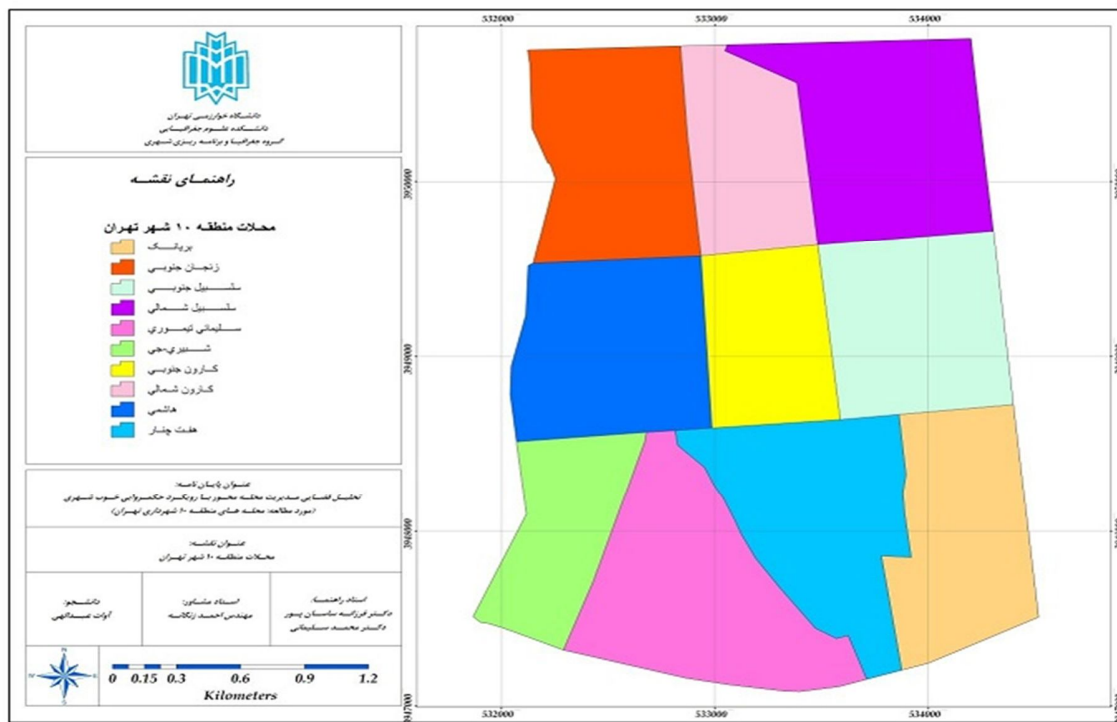
از یک سو تراکم بالای جمعیتی و کمبود شدید کاربری های دیگر در سطح منطقه وجود دارد که بیشترین میزان این کمبودها در منطقه مربوط به فضای سبز است و سایر کمبودها مربوط به فضاهای آموزشی، ورزشی، بهداشتی و درمانی می باشد. با این اوصاف به نظر می رسد محلات منطقه ۱۰ تهران از نظر مدیریتی وضعیت

تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور با رویکرد حکمروایی خوب شهری در محله‌های منطقه ۱۰ شهر تهران

متفاوتی دارند، لذا در این پژوهش با تأکید بر معیارهای حکمروایی خوب شهری به بررسی و ارزیابی مدیریت محلات منطقه ۱۰ پرداخته شده است و به تحلیل فضایی نتایج حاصله پرداخته است.

شکل ۱: نقشه موقعیت منطقه ۱۰ در شهر تهران

شکل ۲: نقشه محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

بحث و یافته‌های تحقیق

در این تحقیق با استفاده از شاخص‌های حکمروایی خوب شهری به بررسی وضعیت مدیریت محله محور در محلات منطقه ۱۰ پرداخته شد. مدیریت محله محور زمانی جوابگوی مشکلات مدیریت شهری خواهد بود که شاخص‌های حکمروایی خوب شهری را در خود داشته باشد، بنابراین به میزانی که وجود این شاخص‌ها در مدیریت محله پررنگ‌تر باشد می‌توان گفت که میزان موفقیت و کارایی آن بیشتر است.

برای بررسی سوال تحقیق و به منظور بررسی مدیریت محله‌محور در چارچوب شاخص‌های حکمروایی خوب شهری، ابتدا از طریق ANOVA به بررسی تفاوت میانگین شاخص‌ها در محلات پرداخته شد. نتایج حاصله از این آزمون به صورت جدول خروجی تحلیل واریانس نشان داده شده است. همچنین به منظور بررسی جفتی محلات و این که کدام محلات با یکدیگر تفاوت دارند از آزمون تعقیبی شیفه (Scheffe) استفاده شده است. با توجه به اهداف تحقیق و به منظور تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور، تک‌تک شاخص‌ها به صورت جداگانه در همه محلات بررسی و نتایج آن در قالب جداول تحلیل واریانس و آزمون شیفه نمایش داده شده و از میانگین بدست آمده از بررسی شاخص‌ها جهت نمایش آنها به صورت نقشه استفاده شده است. در نهایت از مدل الکترونیک به منظور سطح بندی محله‌ها بهره گرفته شد.

مقایسه محله‌ها در شاخص‌های تحقیق

مقایسه محله‌ها در شاخص مشارکت

جهت بررسی این شاخص از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه (ANOVA) بهره گرفته شد. نتایج در جدول شماره (۲) گزارش شده است. نتایج نشان می‌دهد که میانگین مشارکت ($P < 0/05$ و $F = 5.410$) در ۱۰ محله منطقه ده شهرداری تهران با یکدیگر متفاوت است و این تفاوت از جنبه آماری نیز معنی‌دار است. آزمون تحلیل واریانس نشانگر آن است که میزان شاخص مشارکت در محله‌های مختلف متفاوت است.

جدول ۲: خلاصه تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین شاخص مشارکت در محله‌های دهگانه

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	مقدار P
مشارکت	بین گروهی	۹	۱.۸۴۶	۵.۴۱۰	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۴۲۳	۰/۳۴۵		

ماخذ: مطالعات نگارنده

جهت بررسی جفتی محلات و این که کدام محلات با یکدیگر تفاوت دارند از آزمون تعقیبی شیفه (Scheffe) استفاده شده است. نتایج این آزمون نشان داد که در شاخص مشارکت بین محله‌های زیر تفاوت معنی‌دار

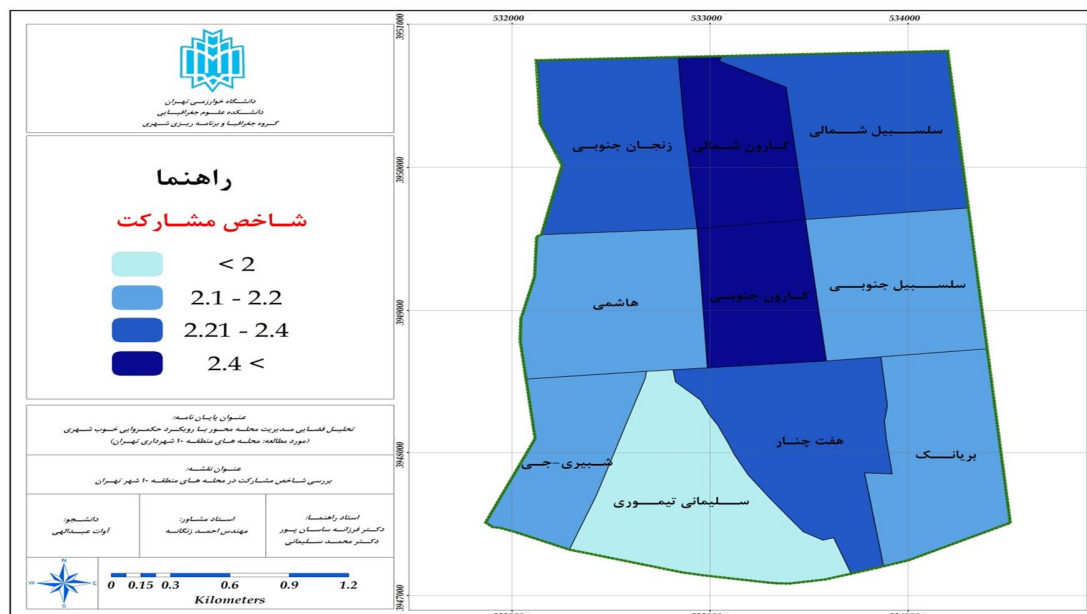
وجود دارد: محله سلیمانی تیموری (میانگین = ۱.۹۳) با کارون جنوبی (میانگین = ۲.۵۸)، محله سلیمانی تیموری (میانگین = ۱.۹۳) با کارون شمالی (میانگین = ۲.۵۴) و محله هاشمی (میانگین = ۲.۰۲) با کارون جنوبی. لازم به ذکر است که در سایر محلات تفاوت معنی داری وجود ندارد ($P > 0.05$).

جدول ۳: نتایج آزمون شفه برای مقایسه میانگین شاخص مشارکت در محله‌های مختلف

سطح معنی داری	تفاوت میانگین	محلات
۰/۰۰۰	-۰/۶۵	کارون جنوبی
۰/۰۰۶	-۰/۶۰	کارون شمالی
۰/۰۱۷	-۰/۵۶	کارون جنوبی

ماخذ: مطالعات نگارنده

نقشه شماره (۳) نیز میانگین شاخص مشارکت را در محلات نشان می‌دهد، همانطور که مشاهده می‌شود محله‌های کارون شمالی و کارون جنوبی که با رنگ آبی پررنگ نمایش شده‌اند دارای بیشترین میزان مشارکت و محله سلیمانی تیموری کمترین میزان مشارکت را در بین محلات دهگانه نشان می‌دهد.

شکل ۳: نقشه بررسی شاخص مشارکت در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

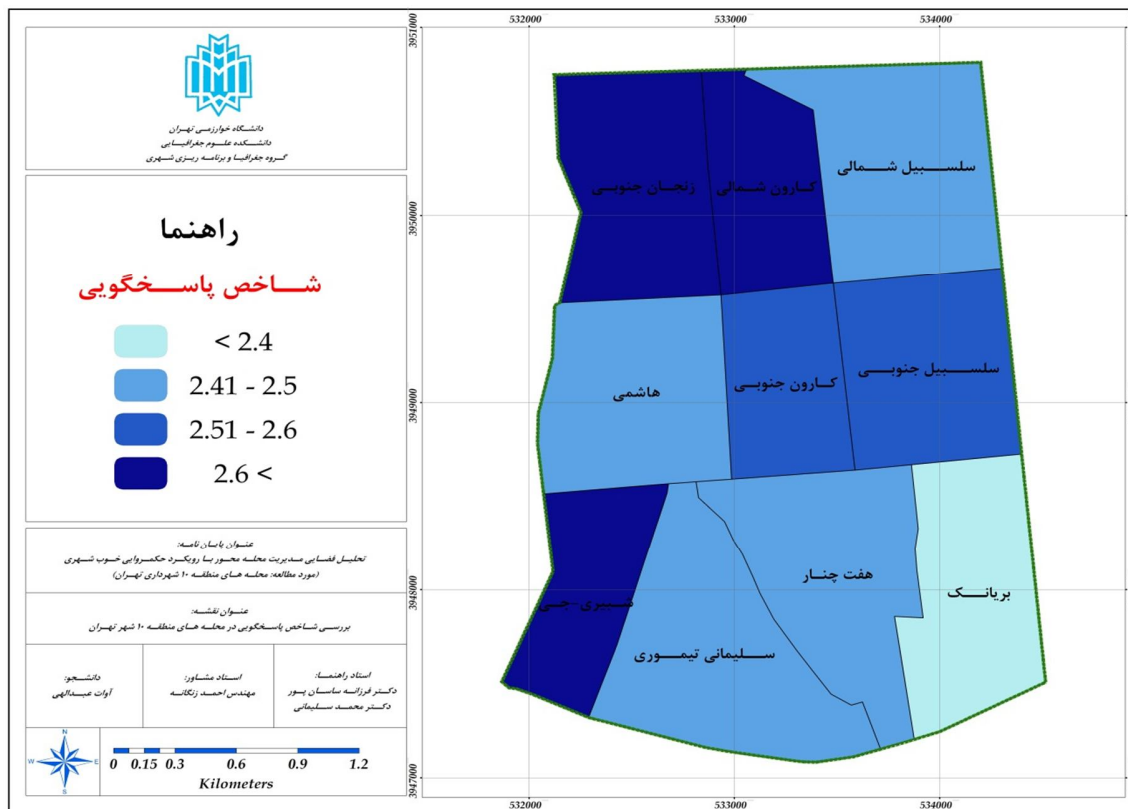
مقایسه محله ها در شاخص پاسخگویی

نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان می دهد که میانگین پاسخگویی ($P < 0/05$ و $F = 2.041$) در ۱۰ محله منطقه ده شهر تهران با یکدیگر متفاوت است و این تفاوت از جنبه آماری نیز معنی دار است. همچنین آزمون تعقیبی شفه نشان داد که بین محلات به صورت دو به دو تفاوت معنی داری وجود ندارد.

جدول ۴: خلاصه تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین شاخص پاسخگویی در محله های دهگانه

مقدار P	مقدار F	میانگین مجزورات	درجه آزادی	منبع	متغیر
۰/۰۳۴	۲۰۴۱	۰/۶۵۰	۹	بین گروهی	پاسخگویی
		۰/۳۱۹	۴۲۳	درون گروهی	

ماخذ: مطالعات نگارنده

شکل ۴: نقشه بررسی شاخص پاسخگویی در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

نقشه فوق میانگین شاخص پاسخگویی در محلات را نمایش داده است. همانطور که مشاهده می شود محله های کارون شمالی، زنجان جنوبی و شبیری جی بالاترین میزان پاسخگویی را با رنگ آبی پررنگ و محله بریانک کمترین میزان پاسخگویی را نسبت به سایر محلات نمایش می دهد.

مقایسه محله ها در شاخص مسئولیت پذیری

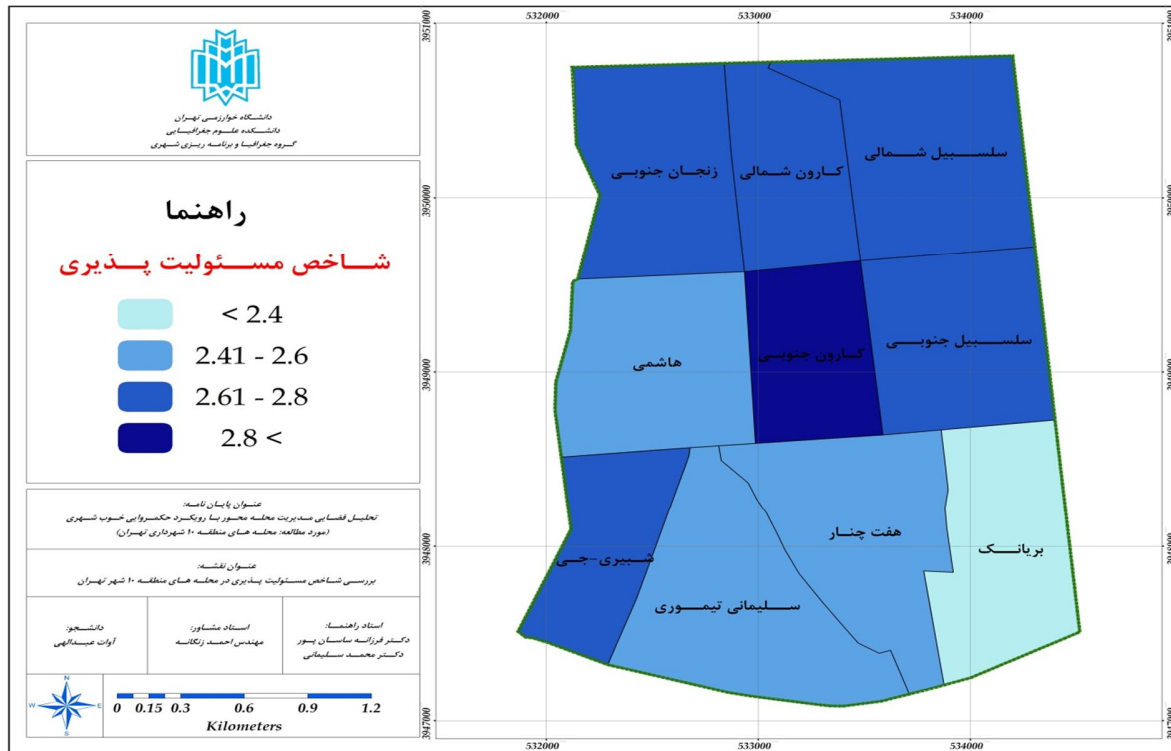
نتایج حاصل از تحلیل واریانس نشان می دهد که میانگین مسئولیت پذیری ($P < 0/05$ و $F = 2.184$) در محله های منطقه ۱۰ شهر تهران با یکدیگر متفاوت است و این تفاوت از جنبه آماری نیز معنی دار است. نتایج آزمون تعقیبی شفه نیز بیانگر آن است که در شاخص مسئولیت پذیری بین محلات به صورت دو به دو تفاوت معنی داری وجود ندارد.

جدول ۵: خلاصه تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین شاخص مسئولیت پذیری در محله های دهگانه

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	مقدار P
مسئولیت پذیری	بین گروهی	۹	۱.۴۰۷	۲.۱۸۴	۰/۰۲۲
	درون گروهی	۴۲۳	۰/۶۴۴		

مقایسه میانگین شاخص مسئولیت پذیری محلات در نقشه زیر نمایش داده شده است که مشاهده می شود محله کارون جنوبی بالاترین میزان مسئولیت پذیری و محله بریانک کمترین میزان این شاخص را در بین محلات منطقه ۱۰ نشان می دهد.

تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور با رویکرد حکمروایی خوب شهری در محله‌های منطقه ۱۰ شهر تهران

شکل ۵: نقشه بررسی شاخص مسولیت‌پذیری در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

مقایسه محله‌ها در شاخص قانون‌مندی

آزمون تحلیل واریانس یک طرفه بیانگر آن است که میانگین شاخص قانون‌مندی نشان می‌دهد که میانگین مجذورات بین گروهی (۳/۳۸۵) و میانگین مجذورات درون گروهی (۰/۴۹۸) می‌باشد. مقدار F برای این شاخص برابر (۶/۷۹۲) و در سطح خطای کمتر از (۰/۰۱) $P < ۰/۰۱$ معنی‌دار شده است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میزان شاخص قانون‌مندی در محله‌های دهگانه منطقه ۱۰ شهر تهران متفاوت است.

جدول ۶: خلاصه تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین شاخص قانون‌مندی در محله‌های دهگانه

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	مقدار P
قانون‌مندی	بین گروهی	۹	۳/۳۸۵	۶/۷۹۲	۰/۰۰
	درون گروهی	۴۲۳	۰/۴۹۸		

ماخذ: مطالعات نگارنده

آزمون شفه نشانگر آن است که در شاخص قانون‌مندی بین محله‌های زیر تفاوت معنی‌دار وجود دارد: محله سلیمانی تیموری (میانگین = ۲.۲۱) با سلسبیل جنوبی (میانگین = ۲.۹۰)، محله سلیمانی تیموری (میانگین = ۱.۹۳) با زنجان جنوبی با (میانگین = ۲.۹۱) و محله شبیری جی با (میانگین = ۲.۲۲) با زنجان جنوبی با (میانگین = ۲.۹۱). این آزمون نشان می‌دهد که در سایر محلات تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($P > 0/05$).

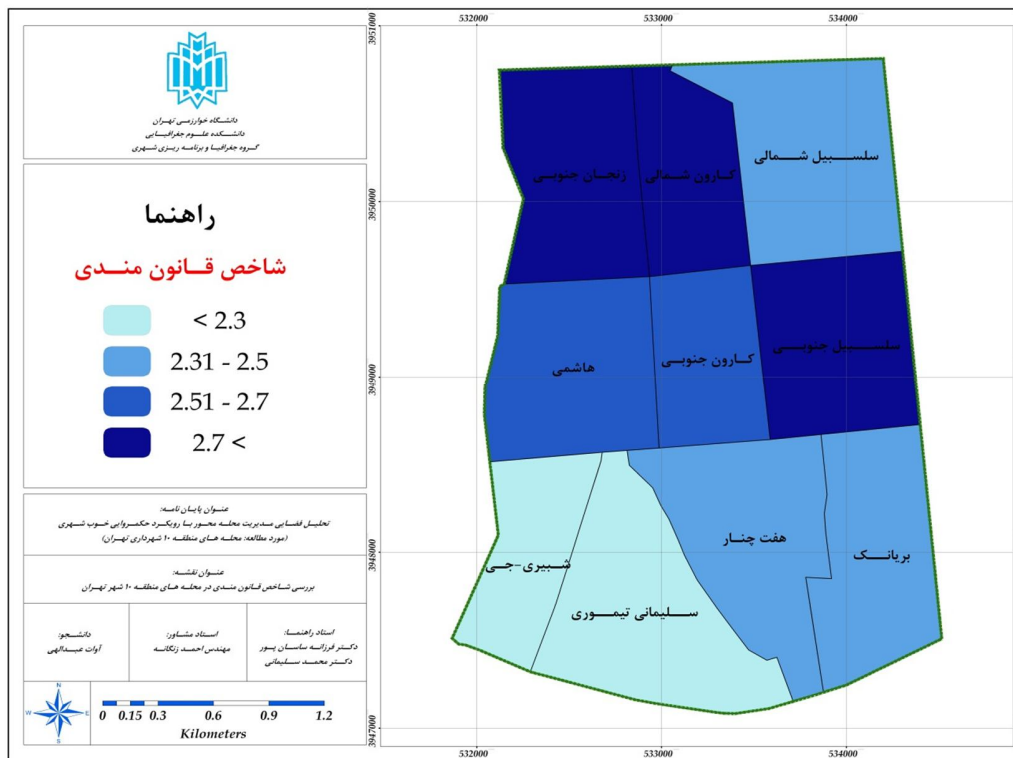
جدول ۷: خلاصه آزمون شفه برای مقایسه میانگین شاخص قانون‌مندی در محله‌های مختلف

سطح معنی داری	تفاوت میانگین	محلات	
۰/۰۰۵	-۰/۶۸	سلسبیل جنوبی	سلیمان تیموری
۰/۰۰۴	-۰/۶۹	زنجان جنوبی	
۰/۰۴۵	-۰/۶۸	زنجان جنوبی	شبیری جی

ماخذ: مطالعات نگارنده

بررسی شاخص قانون‌مندی در محلات دهگانه نشان می‌دهد که محله‌های کارون شمالی، زنجان جنوبی و سلسبیل جنوبی دارای بالاترین میزان قانون‌مندی و محله‌های سلیمانی تیموری و شبیری جی کم‌ترین میزان قانون‌مندی را نسبت به سایر محلات دارا می‌باشند. نقشه شماره (۶) بیانگر میانگین شاخص قانون‌مندی در محلات دهگانه منطقه ۱۰ می‌باشد.

تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور با رویکرد حکمروایی خوب شهری در محله‌های منطقه ۱۰ شهر تهران

شکل ۶: نقشه بررسی شاخص قانون‌مندی در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

مقایسه محله‌ها در شاخص اجماع‌سازی

نتایج بدست آمده برای این شاخص بیانگر آن است که میانگین شاخص اجماع‌سازی در ۱۰ محله منطقه ده شهر تهران با یکدیگر متفاوت است و این تفاوت از جنبه آماری نیز معنی‌دار می‌باشد ($F= 2/887$ ، $P= 0/003$). آزمون تحلیل واریانس نشان می‌دهد که میزان شاخص اجماع‌سازی در محله‌های دهگانه منطقه ۱۰ شهر تهران متفاوت است.

جدول ۸: خلاصه تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین شاخص اجماع‌سازی در محله‌های دهگانه

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	مقدار P
اجماع‌سازی	بین گروهی	۹	۱/۷۶۴	۲/۸۸۷	۰/۰۰۳
	درون گروهی	۴۲۳	۰/۶۱۱		

ماخذ: مطالعات نگارنده

جدول شماره (۹) خلاصه آزمون شفه برای مقایسه میانگین شاخص اجماع سازی را نشان می دهد. نتایج این آزمون نشانگر آن است که در شاخص اجماع سازی بین محله های شبیری جی (میانگین = ۳.۸۰) با کارون جنوبی (میانگین = ۴.۵۹)، محله سلیمانی تیموری (میانگین = ۴.۱۹) با سلسبیل جنوبی (میانگین = ۴.۳۲) و زنجان جنوبی (میانگین = ۴.۱۷) تفاوت معنی دار وجود دارد. لازم به ذکر است که در سایر محلات تفاوت معنی داری وجود ندارد ($P > 0.05$).

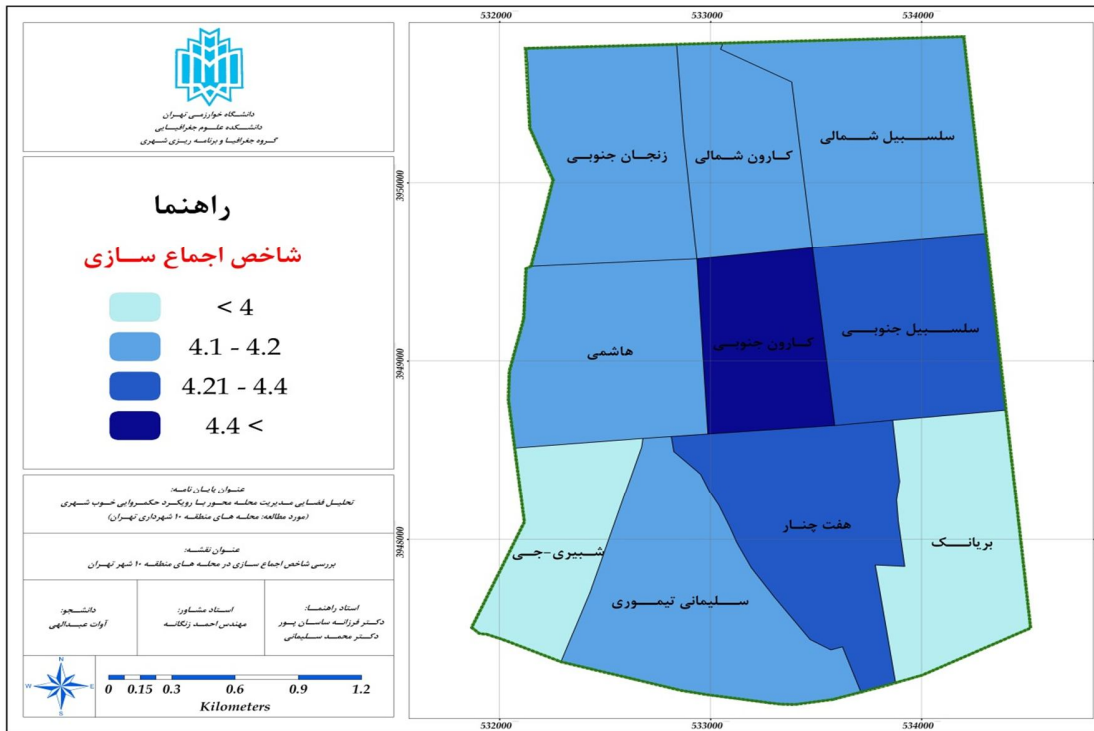
جدول ۹: خلاصه آزمون شفه برای مقایسه میانگین شاخص اجماع سازی در محله های مختلف

سطح معنی داری	تفاوت میانگین	محلات	
		کارون جنوبی	شبیری جی
۰/۰۳۰	-۰/۷۹	سلسبیل جنوبی	سلیمانی تیموری
۰/۰۳۹	-۰/۵۵	زنجان جنوبی	
۰/۰۴۰	-۰/۵۵		

ماخذ: مطالعات نگارنده

علاوه بر آنچه گفته شده، بررسی میانگین شاخص اجماع سازی در محله های مختلف بیانگر آن است که محله کارون جنوبی بالاترین میزان اجماع سازی و محله های بریانک و شبیری جی پایین ترین میزان این شاخص را نسبت به سایر محلات دارا می باشند. نقشه شماره (۷) وضعیت شاخص اجماع سازی در محلات دهگانه را نشان می دهد.

تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور با رویکرد حکمروایی خوب شهری در محله‌های منطقه ۱۰ شهر تهران

شکل ۷: نقشه بررسی شاخص اجماع‌سازی در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

مقایسه محله‌ها در شاخص عدالت‌محوری

آزمون تحلیل واریانس یک طرفه بیانگر آن است که میانگین شاخص عدالت‌محوری نشان می‌دهد که میانگین مجذورات بین گروهی (۱/۷۰۱) و میانگین مجذورات درون گروهی (۰/۴۳۳) می‌باشد. مقدار F برای این شاخص برابر (۳/۹۲۸) و در سطح خطای کمتر از (۰/۰۱) $P <$ معنی‌دار شده است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میزان شاخص قانون‌مندی در محله‌های دهگانه منطقه ۱۰ شهر تهران متفاوت است. نتایج آزمون تحلیل واریانس در جدول (۱۰) نمایش داده شده است.

جدول ۱۰: خلاصه تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین شاخص عدالت‌محوری در محله‌های دهگانه

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	مقدار P
عدالت‌محوری	بین گروهی	۹	۱/۷۰۱	۳/۹۲۸	۰/۰۰
	درون گروهی	۴۲۳	۰/۴۳۳		

ماخذ: مطالعات نگارنده

آزمون شفه نیز بیانگر آن است که در شاخص عدالت محوری بین محله‌های سلیمان تیموری (میانگین = ۲.۶۴) با سلسبیل جنوبی (میانگین = ۲.۸۲)، محله سلیمانی تیموری (میانگین = ۲.۶۴) با زنجان جنوبی (میانگین = ۲.۸۱) تفاوت معنی دار وجود دارد. لازم به ذکر است که در سایر محلات تفاوت معنی داری وجود ندارد ($P > 0.05$).

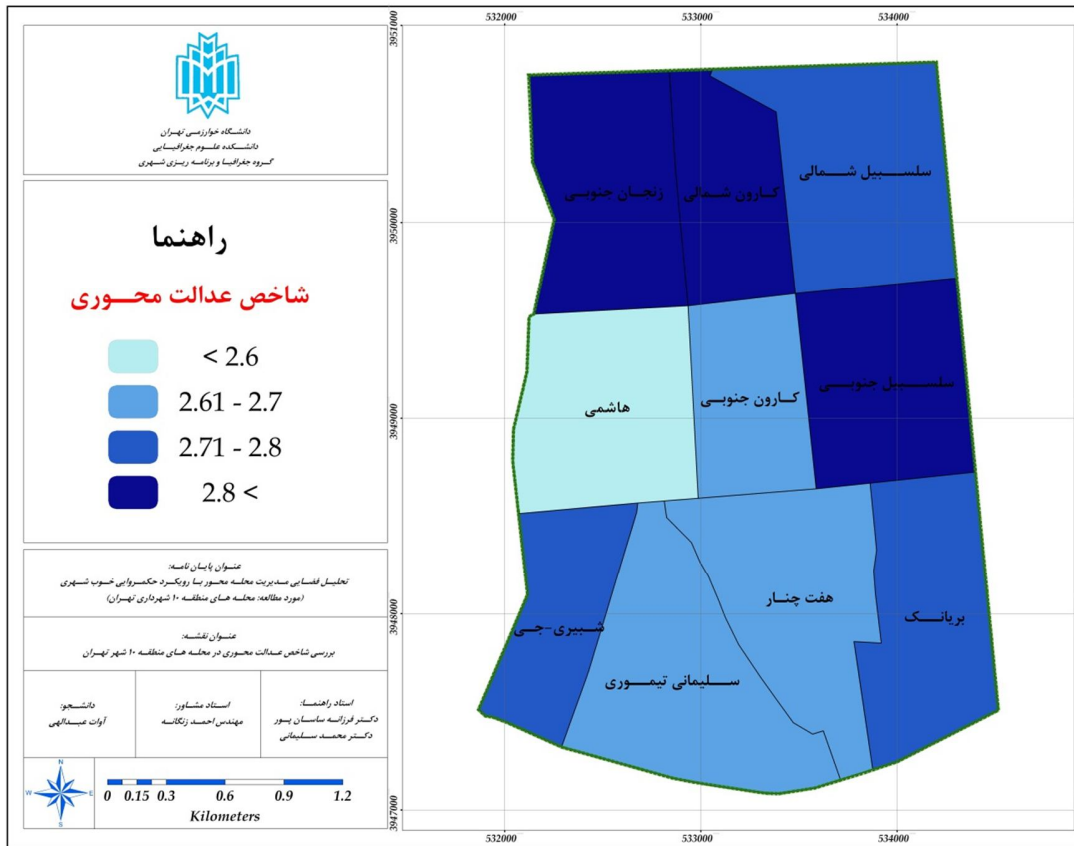
جدول ۱۱: خلاصه آزمون شفه برای مقایسه میانگین شاخص عدالت محوری در محله های مختلف

سطح معنی داری	تفاوت میانگین	محلات	
		۰/۰۳۹	-۰/۵۵
۰/۰۴۰	-۰/۵۵	زنجان جنوبی	

ماخذ: مطالعات نگارنده

مقایسه میانگین شاخص عدالت محوری در محلات منطقه نشان می‌دهد که محله‌های کارون شمالی، زنجان جنوبی و سلسبیل جنوبی دارای بالاترین میزان عدالت محوری و محله هاشمی کم‌ترین میزان این شاخص را در بین محلات ده‌گانه دارا می‌باشد. نقشه زیر شاخص عدالت محوری را نشان می‌دهد.

تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور با رویکرد حکمروایی خوب شهری در محله‌های منطقه ۱۰ شهر تهران

شکل ۸: نقشه بررسی شاخص عدالت محوری در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

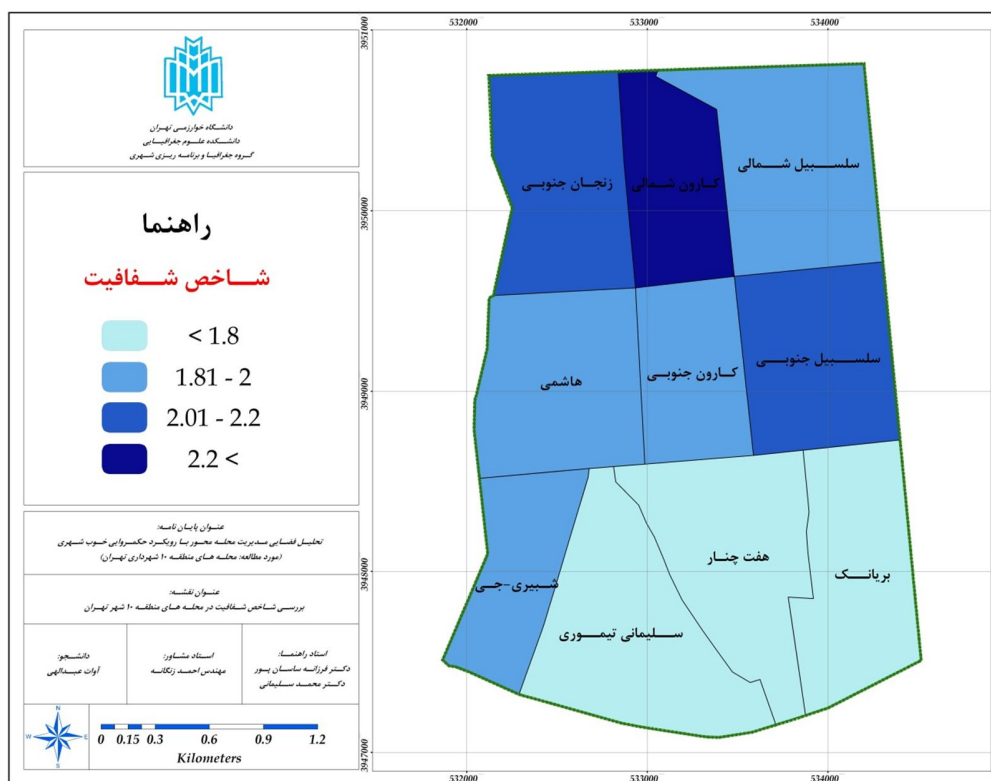
مقایسه محله‌ها در شاخص شفافیت

نتایج بدست آمده برای این شاخص بیانگر آن است که میانگین شاخص شفافیت در محله‌ها منطقه ۱۰ شهر تهران با یکدیگر متفاوت است و این تفاوت از جنبه آماری نیز معنی‌دار می‌باشد ($P=0/001$ ، $F=2/802$). نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میزان شاخص شفافیت در محله‌های ده‌گانه منطقه ۱۰ شهر تهران متفاوت است. همچنین آزمون تعقیبی شفه نشان داد که در شاخص شفافیت بین محلات به صورت دو به دو تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

جدول ۱۲: خلاصه تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین شاخص شفافیت در محله های دهگانه

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجزورات	مقدار F	مقدار P
شفافیت	بین گروهی	۹	۱/۶۲۷	۲/۸۰۲	۰/۰۰۳
	درون گروهی	۴۲۳	۰/۵۸۱		

ماخذ: مطالعات نگارنده

شکل ۹: نقشه بررسی شاخص شفافیت در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

نقشه فوق بیانگر وضعیت شاخص شفافیت در محلات منطقه ۱۰ می باشد. همانطور که مشاهده می شود محله کارون شمالی نسبت به سایر محلات دارای بالاترین میزان شفافیت و محله های بریانک، هفت چنار و سلیمانی تیموری کمترین میزان این شاخص را به خود اختصاص داده اند. لازم به ذکر است که شاخص شفافیت در بین محلات ضعیف ترین وضعیت نسبت به میانگین هشت شاخص دیگر را نشان می دهد.

مقایسه محله ها در شاخص تمرکززدایی

نتایج آزمون بیانگر آن است که میانگین شاخص تمرکززدایی نشان می دهد که میانگین مجذورات بین گروهی (۱/۸۸۰) و میانگین مجذورات درون گروهی (۰/۵۷۸) می باشد. مقدار F برای این شاخص برابر (F=۳/۲۵۵) و در سطح خطای کمتر از (P< ۰/۰۱) معنی دار شده است. این آزمون نشان می دهد که میزان شاخص تمرکززدایی در محله های دهگانه متفاوت است. خلاصه تحلیل واریانس برای شاخص تمرکززدایی در جدول شماره (۱۳) آمده است.

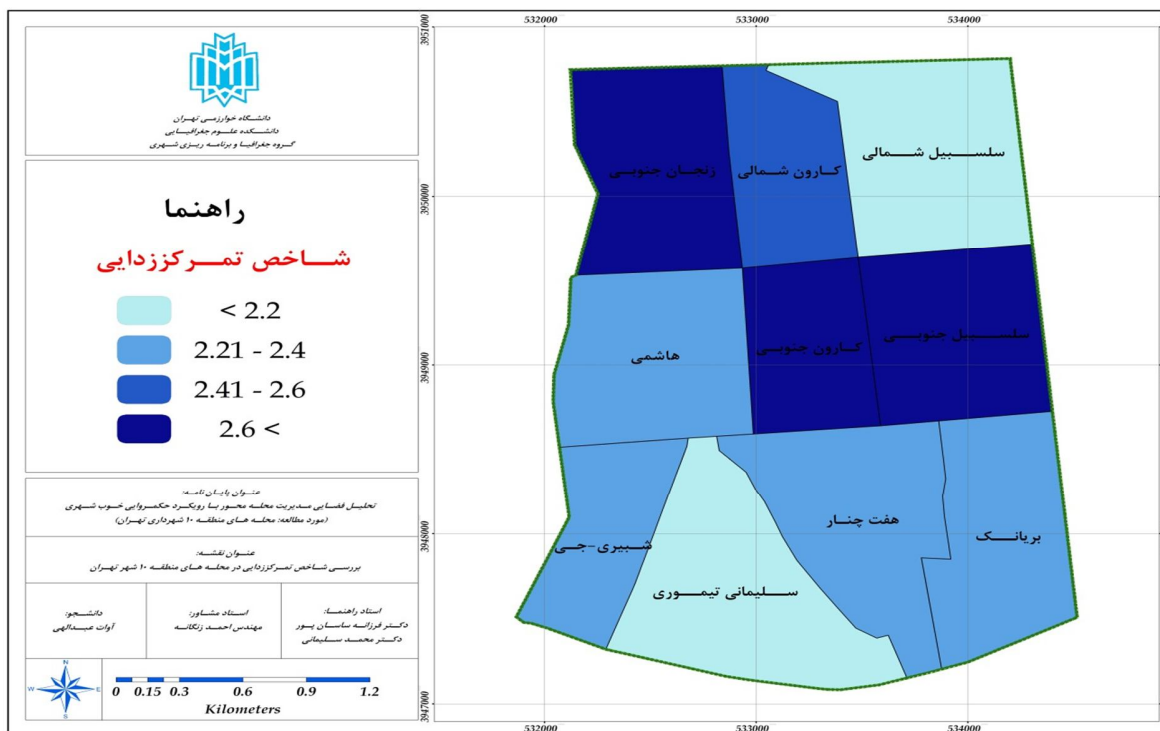
آزمون تعقیبی شفه نشان داد که در شاخص تمرکززدایی بین محلات به صورت دو به دو تفاوت معنی داری وجود ندارد.

جدول ۱۳: خلاصه تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین شاخص تمرکززدایی در محله های دهگانه

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	مقدار P
تمرکززدایی	بین گروهی	۹	۱/۸۸۰	۳/۲۵۵	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۴۲۳	۰/۵۷۸		

ماخذ: مطالعات نگارنده

میانگین شاخص تمرکززدایی در محلات منطقه ۱۰ نشان می دهد که محله های زنجان جنوبی، سلسبیل جنوبی و کارون جنوبی که با رنگ آبی پررنگ نشان داده شده اند بالاترین میزان تمرکززدایی و محله ها سلسبیل شمالی و سلیمانی تیموری پایین ترین میزان این شاخص را به خود اختصاص داده اند. نقشه (۱۰) بیانگر وضعیت تمرکززدایی در محلات دهگانه می باشد.

شکل ۱۰: نقشه بررسی شاخص تمرکززدایی در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

مقایسه محله‌ها در شاخص کارایی و اثربخشی

آزمون تحلیل واریانس یک طرفه بیانگر آن است که میانگین شاخص کارایی نشان می‌دهد که میانگین مجذورات بین گروهی (۱/۹۸۱) و میانگین مجذورات درون گروهی (۰/۴۹۵) می‌باشد. مقدار F برای این شاخص برابر (۳/۹۹۹) و در سطح خطای کمتر از (۰/۰۱) $P <$ معنی دار شده است. این آزمون نشان می‌دهد که میزان شاخص کارایی در محله‌های دهگانه متفاوت است. نتایج آزمون تحلیل واریانس برای شاخص کارایی به صورت خلاصه در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۱۴: خلاصه تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین شاخص کارایی در محله‌های دهگانه

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	مقدار P
کارایی و اثربخشی	بین گروهی	۹	۱/۹۸۱	۳/۹۹۹	۰/۰۰
	درون گروهی	۴۲۳	۰/۴۹۵		

ماخذ: مطالعات نگارنده

تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور با رویکرد حکمروایی خوب شهری در محله‌های منطقه ۱۰ شهر تهران

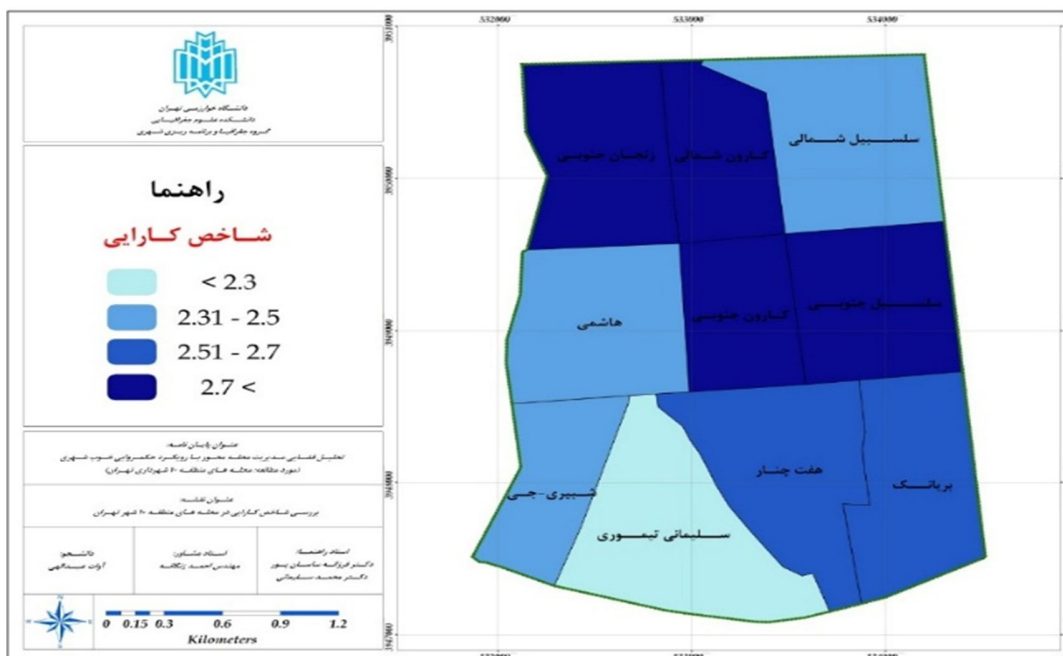
آزمون شفه نیز بیانگر آن است که در شاخص کارایی و اثربخشی بین محله‌های سلیمان تیموری (میانگین = ۲.۲۳) با کارون شمالی (میانگین = ۲.۸۹) تفاوت معنی‌دار وجود دارد. نتایج این آزمون نشان داد که در سایر محلات تفاوت معنی‌داری وجود ندارد ($P > 0.05$).

جدول ۱۵: خلاصه آزمون شفه برای مقایسه میانگین شاخص عدالت محوری در محله‌های مختلف

محللات	تفاوت میانگین	سطح معنی‌داری
سلیمان تیموری	کارون شمالی	۰/۰۲۹

ماخذ: مطالعات نگارنده

بررسی میانگین شاخص کارایی در محلات نشانگر آن است که محله‌های کارون شمالی، کارون جنوبی، زنجان جنوبی و سلسبیل جنوبی بالاترین کارایی و محله سلیمانی تیموری کم‌ترین میزان این شاخص را به خود اختصاص داده‌اند. نقشه شماره (۱۱) وضعیت این شاخص در محلات دهگانه را نمایش می‌دهد.

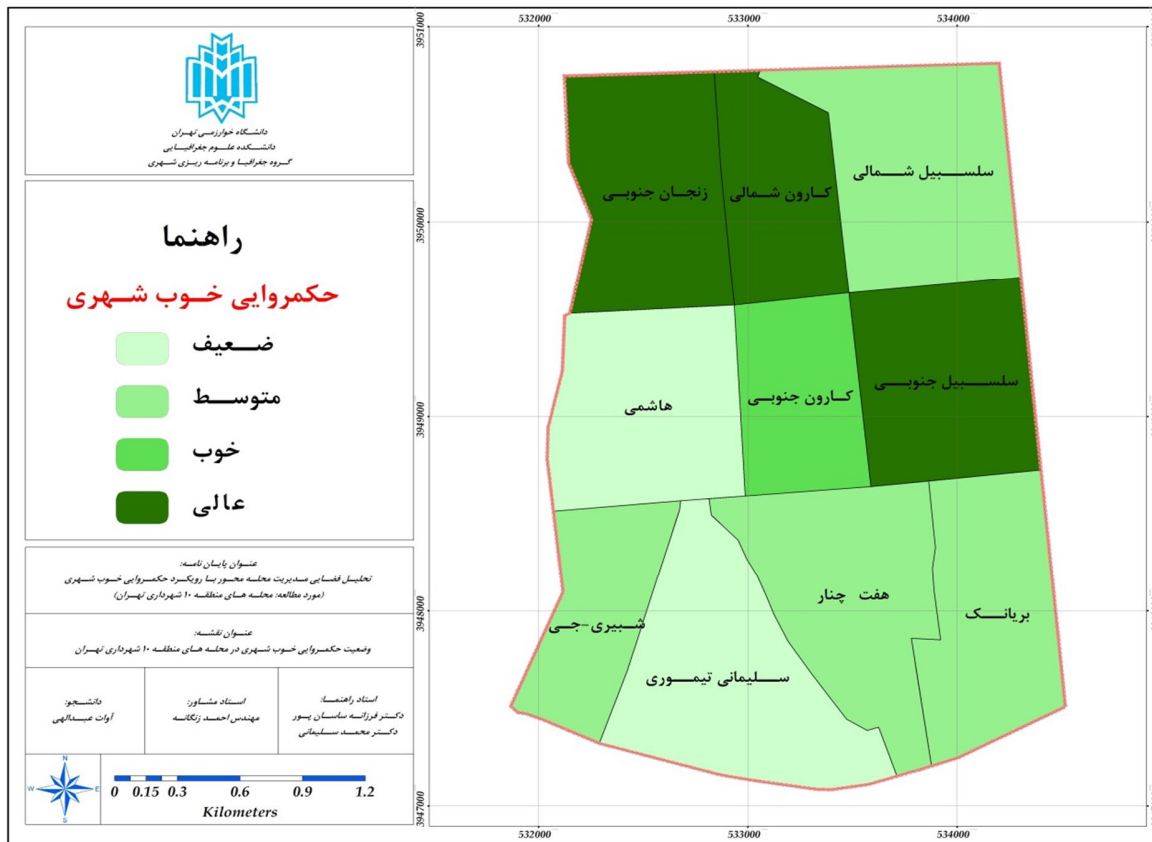
شکل ۱۱: نقشه بررسی شاخص کارایی در محلات منطقه ۱۰ شهر تهران

همچنین به منظور سطح بندی محله ها نسبت به همدیگر و اینکه کدامیک از محله در وضعیت بهتری از نظر شاخص های حکمروایی خوب شهری قرار دارند از روش الکر استفاده شده است. در واقع در این روش محله ها با هم مقایسه و رتبه بندی می شوند. جدول شماره (۱۶) ضریب حکمروایی خوب شهری برای محله ها را نشان می دهد.

ماتریس نهایی													
محله ها	امتیاز نهایی	باحت	برد	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
بریانک	-۵	۷	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱
هفت چنار	-۵	۷	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۲
سلیمانی تیموری	-۹	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳
شیرینی جی	-۳	۶	۳	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۴
هانشمی	-۷	۸	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۵
کارون جنوبی	۱	۴	۵	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۶
سلبیل جنوبی	۵	۲	۷	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۷
زنجان جنوبی	۷	۱	۸	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۸
کارون شمالی	۷	۱	۸	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۹
سلبیل شمالی	-۵	۷	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱۰

جدول ۱۶ : ماتریس ضریب حکمروایی خوب شهری برای محله ها

تحلیل فضایی مدیریت محله‌محور با رویکرد حکمروایی خوب شهری در محله‌های منطقه ۱۰ شهر تهران

شکل ۱۲: نقشه وضعیت مدیریت محله‌های ده‌گانه منطقه ۱۰ شهر تهران به لحاظ حکمروایی خوب شهری

نقشه فوق نشانگر وضعیت محله‌های منطقه ۱۰ به لحاظ شاخص‌های منتج از حکمروایی خوب شهری می‌باشد. براساس طیف‌بندی صورت گرفته هرچه رنگ‌ها به سمت تیره تمایل پیدا کرده، نشان‌دهنده وضعیت مناسب‌تر محله‌ها و بالعکس هرچه رنگ‌ها از حالت تیره به روشن متمایل گشته نشانگر وضعیت ضعیف مدیریت محلات به لحاظ حکمروایی خوب شهری می‌باشد. به طوری که محله‌های کارون شمالی، زنگان جنوبی و سلسبیل جنوبی در وضعیتی مناسب‌تر نسبت به سایر محلات و در مقابل محله‌های هاشمی و سلیمانی تیموری در ضعیف‌ترین وضعیت قرار دارند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

مدیریت محله‌محور بخشی جدایی‌ناپذیر از مدیریت مشارکتی و شهروندمحور در جوامع جدید است. بررسی‌ها نشان داده است که مدیریت غیرمشارکتی، متمرکز و بروکراتیک مانع اصلی دستیابی به مفهوم مدیریت شهروندمحور و دموکراتیک می‌باشد. بنابراین در سال‌های اخیر با توجه به نیازهای جدید در مدیریت شهری توجه به رویکرد محله‌محوری به عنوان رویکردی بهینه، در اولویت کار مدیران و صاحب‌نظران شهری قرار گرفته است. اما تعیین میزان توفیق مدیریت محله‌محور در تحقق اهداف خود، زمانی میسر است که عملکرد آن به دقت مورد سنجش قرار گیرد. در این راستا و به منظور بررسی و ارزیابی وضعیت مدیریت محله‌محور در محله‌های منطقه ۱۰ شهرداری تهران تحقیق حاضر با دیدگاه حکمروایی خوب شهری نتایج زیر را به دست داده است:

در شاخص مشارکت نتایج حاصل از بررسی آزمون‌ها نشان داد که میانگین شاخص مشارکت در محلات دهگانه منطقه ۱۰ متفاوت بوده و این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد. در شاخص مشارکت محله کارون جنوبی با میانگین (۲.۵۸) دارای بالاترین میزان مشارکت و محله سلیمانی تیموری با میانگین (۱.۹۳) دارای پایین‌ترین میزان مشارکت در بین محلات منطقه ۱۰ می‌باشند. اگرچه این شاخص در محلات مورد مطالعه از وضعیت نسبتاً متوسطی برخوردار می‌باشد اما با توجه به اینکه یکی از اهداف اصلی طرح مدیریت محله‌محور مشارکت دادن هرچه بیشتر شهروندان در اداره محل زندگی خودشان می‌باشد، ولی با این حال، باز هم مشارکت آنچنان که انتظار می‌رفت جایگاه واقعی خود را در این زمینه پیدا نکرده است. شاید این امر ناشی از عدم تشکیل نهاد مشارکت محله‌ای به منظور جلب اطمینان و اعتماد مردم و عدم آموزش شیوه‌های مشارکت و شیوه‌های بهره‌گیری از سامانه ارتباطی و اطلاع‌رسانی مدیریت محله به شهروندان در قالب کارگاه‌ها، نشریات و گردهمایی‌ها باشد.

در شاخص پاسخگویی بررسی‌ها نشان داد که میانگین شاخص پاسخگویی در محلات دهگانه منطقه ۱۰ متفاوت بوده به طوری که محله کارون شمالی با میانگین (۲.۷۳) دارای بالاترین میزان پاسخگویی و محله بریانک با میانگین (۲.۳۹) دارای پایین‌ترین میزان پاسخگویی در بین محلات منطقه ۱۰ می‌باشد. به نظر می‌رسد عدم فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی کافی در خصوص استفاده از سامانه ۱۳۷ و سامانه مرکز نظارت

همگانی ۱۸۸ برای انتقادات و پیشنهادات در مورد فعالیت‌های شهرداری و همچنین عدم ارزیابی مستمر دستگاه‌های مسئول و مخاطب در رابطه با پاسخگویی به تکالیف تعیین شده را می‌توان به عنوان دلایل پایین بودن این شاخص در محله‌ها برشمرد.

بررسی شاخص مسئولیت‌پذیری بیانگر تفاوت میانگین این شاخص در محلات بوده که این تفاوت از جنبه آماری نیز معنی‌دار می‌باشد. در شاخص مسئولیت‌پذیری محله کارون جنوبی با میانگین (۲.۹۴) دارای بالاترین میزان مسئولیت‌پذیری و محله بریانک با میانگین (۲.۳۵) دارای پایین‌ترین میزان مسئولیت‌پذیری در بین محلات می‌باشد. عدم پیگیری مداوم تحقق طرح‌ها و برنامه‌ها شهری از سوی مسئولان و مدیران شهری به منظور جلب اعتماد ذینفعان را می‌توان یکی از دلایل پایین بودن این شاخص دانست.

در شاخص قانون‌مندی نیز نتایج نشانگر آن است که میانگین این شاخص در محلات منطقه ۱۰ متفاوت بوده به طوری که محله زنجان جنوبی با میانگین (۲.۹۱) دارای بالاترین میزان قانون‌مندی و محله سلیمانی تیموری با میانگین (۲.۲۱) دارای پایین‌ترین میزان قانون‌مندی در بین محلات دهگانه منطقه ۱۰ می‌باشد. عدم احراز اصل شایستگی و برخورداری از نیروهای متعهد و کارآمد در استفاده از منابع انسانی و جانبداری از افراد و گروه‌های خاص در مدیریت محله می‌تواند از دلایل پایین بودن و عدم تحقق این شاخص در بعضی محلات باشد.

برای شاخص اجماع‌سازی نتایج حاصل از تحلیل واریانس بیانگر آن است که میزان شاخص اجماع‌سازی در محلات منطقه ۱۰ متفاوت است و این تفاوت از جنبه آماری نیز معنی‌دار بوده است. در این شاخص محله کارون جنوبی با میانگین ۴.۵۹ دارای بالاترین میزان اجماع‌سازی و محله شبیری جی با میانگین ۳.۸۰ دارای پایین‌ترین میزان اجماع‌سازی در بین محلات دهگانه می‌باشد. باید ذکر کرد که شاخص اجماع‌سازی در همه محلات بالاترین میزان را نسبت به سایر شاخص‌ها نشان داده است، این بدان معناست که پاسخگویان معتقدند که این شاخص نقش مهمی در افزایش کارایی مدیریت محله‌محور و در نهایت تحقق حکمروایی خوب شهری دارد.

در شاخص عدالت محوری نتایج بیانگر آن است که میزان شاخص عدالت محوری در محله‌های دهگانه منطقه ۱۰ شهر تهران متفاوت است. در این شاخص محله سلسبیل جنوبی با میانگین (۲.۸۲) دارای بالاترین میزان عدالت محوری و محله هاشمی با میانگین (۲.۴۴) کم‌ترین میزان عدالت محوری در بین محلات مختلف منطقه ۱۰ شهرداری تهران را دارا می‌باشد. از دلایل پایین بودن میزان شاخص عدالت محوری در بعضی محلات می‌توان عدم ایجاد فرصت‌های برابر و یکسان برای همه اهالی محله در دسترسی به خدمات محلی و بلوکه کردن طرح‌های شهری در محلات خاص را نام برد.

نتایج بررسی برای شاخص شفافیت نشان‌دهنده آن است که میزان شاخص شفافیت در محله‌های دهگانه منطقه ده شهر تهران متفاوت است و این تفاوت در سطح خطای کمتر از ($P < 0/01$) معنی دار شده است. در این شاخص محله کارون شمالی با میانگین (۲.۲۵) دارای بالاترین میزان شفافیت و محله‌های بریانک و سلیمانی تیموری با میانگین (۱.۷۰) پایین‌ترین میزان شفافیت را در بین محلات منطقه ۱۰ به خود اختصاص داده‌اند. باید ذکر کرد که این شاخص در بین شاخص‌های بررسی شده تحقیق و در همه محلات مورد مطالعه کمترین میزان عددی را به خود اختصاص داده و در واقع بدترین وضعیت را نسبت به سایر شاخص‌ها دارا می‌باشد. عدم راه‌اندازی صفحه‌های دیجیتالی در سطح شهر و به ویژه فضاهای عمومی به منظور تبادل نظر و پرسش و پاسخ در باره طرح‌ها و مسائل شهری، عدم استفاده از رسانه‌های مستقل برای بازتاب عملکرد شهرداری و مدیران محله به ذینفعان و عدم فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی برنامه‌ریزی شده و بدون پیرامون مدیریت محله از دلایل پایین بودن و عدم تحقق این شاخص در محلات منطقه ده می‌باشد.

در شاخص تمرکززدایی نتایج حاصل از تحلیل واریانس برای شاخص تمرکززدایی نشانگر آن است که میزان شاخص تمرکززدایی در محله‌های دهگانه منطقه ۱۰ شهر تهران متفاوت است به طوری که در این شاخص محله‌های کارون جنوبی و سلسبیل جنوبی با میانگین (۲.۶۴) دارای بالاترین میزان تمرکززدایی و محله سلیمانی تیموری با میانگین (۲.۱۸) کم‌ترین میزان تمرکززدایی را در بین محلات دهگانه به خود اختصاص داده است. به نظر می‌رسد عدم ارتقاء ظرفیت‌های جامعه محلی و امکان نظارت‌های محلی و استفاده کمتر از ظرفیت‌های بخش خصوصی از عوامل اصلی پایین بودن این شاخص باشد.

همچنین بررسی نتایج برای شاخص کارایی و اثربخشی بیانگر تفاوت میانگین این شاخص در محله‌های دهگانه منطقه ده تهران است که این تفاوت در سطح خطای کمتر از $(P < 0/01)$ معنی‌دار شده است. در این شاخص محله کارون شمالی با میانگین (۲.۸۹) دارای بالاترین میزان کارایی و اثربخشی و محله سلیمانی- تیموری با میانگین (۲.۲۳) دارای پایین‌ترین میزان کارایی در بین محلات منطقه ۱۰ می‌باشد. از دلایل پایین بودن این شاخص در بعضی محله‌ها عدم پیش‌بینی و تضمین بودجه و منابع مالی کافی برای اجرا و تحقق برنامه‌های مدیریت محله و عدم استفاده لازم و کافی از نیروهای متخصص در زمینه‌های مختلف همچون برنامه‌ریزی شهری، مدیریت شهری و ... را می‌توان برشمرد.

در نهایت باید ذکر کرد که مدیریت محله‌محور در منطقه ده با وجود شکل‌گیری شورایاری‌ها و مدیریت محله و نقاط مثبت و حائز اهمیت آنها که لازمه توسعه محله‌ای و زمینه‌ساز محله‌محوری می‌باشند هنوز جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده و ساختار یک مدیریت محله‌محور دموکراتیک، غیرمتمرکز و عدالت‌محور را ندارد به گونه‌ای که هرچه به محلات پایین‌تر منطقه می‌رسیم میزان تحقق حکمروایی شهری به مراتب کم-رنگ‌تر بوده و نابرابری فضایی در ارائه خدمات شهری به وضوح دیده می‌شود و هنوز با وجود شورایاری و مدیریت محله نگاه معطوف به مرکز و وابسته در این محلات قابل رؤیت است. لازمه برطرف کردن این مشکلات ارتباط ارگانیک شورایاری‌ها و مدیریت محله‌ها با شهروندان می‌باشد.

منابع

۱. آرابی، وحید (۱۳۸۷): بررسی پاسخگویی و شفافیت در مدیریت شهری براساس الگوی حکمرانی شهری خوب (مورد مطالعه: شهرداری منطقه ۶ تهران)، پایان نامه کارشناسی ارشد مطالعات ایران و سیاستگذاری عمومی، دانشگاه تهران.
۲. برک پور، ناصر (۱۳۸۵): حکمروایی شهری و نظام اداره شهرها در ایران، اولین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری.
۳. پورعاشور، مهدی (۱۳۹۰): بررسی تاثیر نظام مدیریت محله‌ای بر مشارکت شهروندی (مورد مطالعه: شهرداری منطقه هفت تهران)، پایان نامه کارشناسی ارشد.
۴. تقوایی، علی اکبر و تاجدار، رسول (۱۳۸۸): درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکرد تحلیلی، نشریه مدیریت شهری، شماره ۲۳، صص ۴۵ تا ۵۸.
۵. حاجی پور، خلیل (۱۳۸۵)، « برنامه ریزی محله - مبنا» رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۶، صص ۳۷ تا ۴۶.
۶. حبیبی، محسن و سعیدی رضوانی، هادی (۱۳۸۷): شهرسازی مشارکتی کاوشی نظری در شرایط ایران، هنرهای زیبا، شماره ۲۴.
۷. شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰): مشارکت شهروندی، حکمرانی شهری و مدیریت شهری، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۸ تهران، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور.
۸. شهرداری تهران (۱۳۹۱): کتاب جامع طلایی منطقه ۱۰
۹. ضرابی، اصغر، موسوی، میرنجف (۱۳۸۹): تحلیل فضایی پراکنش جمعیت و توزیع خدمات در نواحی شهر یزد، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۹۷.
۱۰. فرزین پاک، شهرزاد (۱۳۸۳)، از آموختنی های شهر، حکمروایی خوب شهری چیست؟ ماهنامه شهرداری ها، سال ششم، شماره ۶۴.
۱۱. فنی، زهره و صارمی، فرید (۱۳۸۷): چالش های نظام مدیریت محله محور در توسعه پایدارکلان شهر تهران با تاکید بر رویکردهای نوین جهانی، فصلنامه علمی پژوهشی معماری - شهرسازی (صفه)، شماره ۴۷، تهران.
۱۲. کریمی، سرگل (۱۳۸۷): نقش مدیریت محلی و شورایی ها در توسعه پایدار محله‌ای، مورد مطالعه: محله اوین، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۳. مؤذن، سهراب (۱۳۹۱): ارزیابی الگوی مدیریت محلات مبتنی بر شاخص های حکمروایی مطلوب شهری، مورد مطالعه: محله اوین، تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس.

۱۴. نوبری، نازک و رحیمی، محمد (۱۳۸۹)، حکمرانی خوب شهری، مرکز مطالعات و برنلمه ریزی شهر تهران، دانش شهر،

شماره ۱۱.

15. Bramwell, Alison (2010); Networks Are Not Enough, Urban Governance and Workforce Development in three Ontario Cities. Doctoral Thesis, University of Toronto.
16. UNDP (1997): Governance For Sustainable Human Development, <http://www.un.org>
17. UN-HABITAT(2009) Urban governance index (UGI) a tool to measure progress in achieving good urban governance. Available in www.unhabitat.org.
18. UN-HABITAT(2003), urban management program (UMP), What is the urban management program.
19. Stewart, k (2006) designing good urban governance indicators: the importance of citizen participation and its evaluation in greater Vancouver. Canadian journal of urban research 196-204.
20. World bank, (2009) Municipal governance and institution building. Available from <http://web.worldbank.org>.